

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-3789/2024. számú ügyben

A Gyermekvédelmi Központ, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola Veszprém Vármegye Nagyerdő Lakásotthon Várpalota telephelyen tett intézménylátogatással összefüggésben

*Előadók: dr. Kopácsy Judit
dr. Borza Beáta*

Érintett szerv: Veszprém Vármegye Nagyerdő Lakásotthon, Várpalota

2024.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az 3789/2024. számú ügyben**

A vizsgálat megindulása

Hivatalom Esélyegyenlőségi és Gyermekjogi Főosztályának munkatársai 2024. október 30-án szakmai látogatást tettek a Gyermekvédelmi Központ, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola Veszprém Vármegye gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézmény (a továbbiakban: Gyermekvédelmi Központ) telephelyén, a várpalotai Nagyerdő Lakásotthonban (8100 Várpalota, Krúdy Gyula u. 25., a továbbiakban: Lakásotthon). A látogatás egyik célja az otthont nyújtó ellátást biztosító Lakásotthon tárgyi feltételeiről, a szolgáltatásnyújtási körülményekről történő tájékozódás, ezen túlmenően a működés, feladatellátás esetleges nehézségeinek, a gyermekjogok érvényesülési lehetőségének feltárása volt.

Jelentésem az ellátott gyermekek jogainak érvényesülését feltáró vizsgálatról készült, az intézmény szakdolgozói által elmondottakat, továbbá a Lakásotthonban élő gyermekek életkörülményeinek megtekintése alapján, valamint a szolgáltató honlapján elérhető ismertető, dokumentumok felhasználásával levont következtetéseket és megállapításokat tartalmazza.

Hivatalom munkatársait a Nagyerdő Lakásotthon nevelője, valamint a gyermekvédelmi felügyelő fogadta és segítette az információgyűjtésben.

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- *Az oktatáshoz való jog:* „Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország e jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.” [Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) XI. cikk (1)-(2) bekezdés];
- *A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga:* „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.” [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés];

Az alkalmazott jogforrások

- a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény);
- a Nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Nkt.);
- a Gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.);
- a Személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti és a gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (a továbbiakban: Nmr.);
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló

149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.);

- 257/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvénynek a szociális, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ágazatban történő végrehajtásáról;
- 9/2000. (VIII. 4.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást végző személyek továbbképzéséről és a szociális szakvizsgáról.

A megállapított tényállás

1. A Gyermekvédelmi Központ és szervezeti egységeinek rövid bemutatása¹

A Belügyminisztérium irányítása alatt álló, a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fenntartásában működő Gyermekvédelmi Központ (székhely: 8200 Veszprém, Kossuth Lajos u. 10.) 5 gyermekotthoni szakmai egységbe szervezve, összesen 17 telephelyen és 215 férőhelyen látja el a Gyvt. 15. § (3) bekezdés a)-b) pontjai szerinti otthont nyújtó ellátás, utógondozói ellátás feladatát, valamint a Gyvt. 92. §-ban meghatározott utógondozást. A többcélú gyermekvédelmi intézmény a gyermekvédelmi szakellátás mellett köznevelési feladatot ellátó önálló szakmai egységében a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján különleges bánásmódot igénylő tanulók nappali rendszerű általános iskolai, szakiskolai és készségfejlesztő iskolai nevelését, oktatását is ellátja.

A Gyermekvédelmi Központ illetékességi és működési területe 3 telephely kivételével – amelyek Bakonyoszlop és Bakonyszentkirály településeken találhatóak – Veszprém Vármegye közigazgatási területe.

A Lakásotthon az 1. számú Gyermekotthoni szakmai egységhez tartozó szolgáltatási hely. A szakmai egység további, gyermekotthoni és lakásotthoni formában működő, otthont nyújtó és utógondozói ellátást biztosító telephelyei az alábbiak:

- 8200 Veszprém, Tüzér u. 44. – koruk miatt (0-3 év) különleges szükségletű gyermekek gyermekotthoni ellátása (12 férőhely);
- 8420 Zirc, Hóvirág u. 69. – Utógondozó Otthon (12 férőhely);
- 8220 Balatonalmádi, Erkel Ferenc út 19. – Utógondozó Otthonhoz tartozó külső férőhely (4 férőhely).

Az 1. számú Gyermekotthoni szakmai egység telephelyeire (összesen 39 férőhelyre) a Veszprém Vármegyei Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság szakmai véleménye, és a Gyermekvédelmi Szakszolgálat javaslata alapján hozott gyámhivatali határozattal kerülnek elhelyezésre a gondozottak. Az utógondozói ellátott fiatal felnőttek az intézményvezető befogadó nyilatkozata és a gyámhivatal határozata alapján kerülhetnek az utógondozó otthonba vagy az ahhoz tartozó külső férőhelyre.

A látogatott telephely intézmény: Várpalota Nagyerdő Lakásotthon

2. A település földrajzi, illetve a lakásotthon településen belüli elhelyezkedése és az ittlakó gyermekek számára rendelkezésre álló legfontosabb humánszolgáltatások

Várpalota Veszprém vármegye keleti részén, Veszprémtől 25 km-re fekszik. (Ugyanilyen távolságra van Fejér Vármegye székhelyétől Székesfehérvártól is, Budapesttől

---

¹ Forrás:

<https://vmgyk.hu> - Gyermekvédelmi Központ, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola Veszprém Vármegye intézmény honlapja; Gyermekvédelmi Központ, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola Veszprém Vármegye 1. számú Gyermekotthoni szakmai egység Szakmap program 2022. dokumentum

pedig 90 km távolságra található.) A város járásközpont (Várpalotai járás), a lakosság számát tekintve a vármegye negyedik legnépesebb települése. A helyben működő óvodák, általános iskolák és középiskolák lehetőséget biztosítanak a különböző szükségletű és igényű gyermekek neveléséhez, oktatásához, amellyel tömegközlekedési eszközzel elérhetőek a környék más településeinek intézményei is. Helyben biztosított továbbá az egészségügyi alapellátás (házi orvos, fogorvos, védőnő) többféle járóbeteg szakrendelés, a fekvőbetegellátás és bizonyos szakrendelések pedig a megyeszékhelyen lévő Csolnoky Ferenc Kórházban vehetők igénybe.

A Lakásotthon szolgáltatási hely városon belül a település északi, Kismező elnevezésű részének a legkülső utcájában található, alapvetően csendes, kisforgalmú, zöldövezeti, családi házas környezetben. A térségben lévő honvédségi terület gyakorlóterén tartott kiképzések (lövészet, légi tevékenység, egyéb harcjármű mozgások) azonban időnként – a látogatás alkalmával is tapasztalt – jelentős zajhatással járnak.

3. Az ellátott gyermekek

A Lakásotthon 2002 óta szolgál gyermekvédelmi szakellátási feladatellátásra, ugyanakkor a telephely ideiglenes bezárását követően a szolgáltatásnyújtás legutóbbi kezdete – határozatlan idejű bejegyzéssel – 2024 májusa.

A 2024-es újraindítás idején már korábban nevelésbe vett gyermekeket – legnagyobb számban a Gyermekvédelmi Központ 2. számú Gyermekotthoni szakmai egység telephelyeiről, például Balatonalmádiból – helyezték a Lakásotthonba. A nevelő elmondása alapján a legtöbb esetben magatartási, együttműködési problémák jellemezték a gyermekeket korábbi gondozási helyeiken (többben például hosszú ideje egyáltalán nem jártak iskolába), amelyek miatt egyfajta megoldásként, illetve eszközként került sor az elhelyezésük megváltoztatására.

Kezdetben különösen komoly feladatot jelentett a Lakásotthon ugyancsak újonnan felállított öt fős szakember csapata számára, hogy elősegítse az egy időben (javarészt 2024. júniusban), máshonnan érkezett, más-más élettörténeti előzményekkel, traumákkal, nehézségekkel küzdő, különböző nemű és életkorú (13-17 éves) gyermekek beilleszkedését, alkalmazkodásukat az új körülményekhez, viszonyokhoz, keretekhez, szabályokhoz, egyúttal a közösséggé alakulást.

Általánosságban a nevelt gyermekek állapotáról helyzetéről nyújtott nevelői tapasztalatok összegzése megfelelt a Gyermekotthoni szakmai egység Szakmai programjában előadottaknak. Eszerint a gyermekvédelmi intézményekben élő kiskorúakra jellemző az „alulszocializáltság, a traumatizált gyermekkor, a gyenge mentális állapot; a kötődés hiánya (...) állandóság és biztonság hiánya, a szerfogyasztás (dohány, drog, alkohol), több esetben az értelmi sérültség, tanulási nehézségek, iskolából való hiányzások, otthonból való szökések. A gyerekek között gyakori a konfliktus és a bántalmazás, melyek során orvosi ellátás, rendőri beavatkozás is szükséges.” (I. számú Gyermekotthoni szakmai egység Szakmai programja; A gyermekotthoni szakmai egység aktuális helyzete című, I.3.4.2. megjelölésű fejezete)

A nevelő a gyermekek élettörténetéből ismertetett néhány olyan rövid, konkrét részletet, melyek meghatározó előzményei az érintettek jelenlegi helyzetének, állapotának és feltétlenül segítő beavatkozást igényeltek, illetve igényelnek a mai napig. A korábbi negatív életesemények között szerepelt például a külföldön folytatott gyermekprostitúció, a sikertelen örökbefogadás, vagy a gyermekvédelmi gondoskodás keretén belül történt fizikai elhanyagolás (egyik gyermek évek óta fennálló látásproblémáját a Lakásotthonban diagnosztizáltatták először és kapott végre megfelelő szemüveget), valamint oktatási, nevelési elhanyagolás (gyermek korábbi gondozási helyén/helyein hosszú ideig nem járt iskolába).

A Lakásotthon engedélyezett férőhelyeinek száma 11, az elhelyezett gyermekek száma 10 (4 fő lány és 6 fő fiú), közülük hosszabb ideje 2 fő folyamatosan szökésben van – egyik gyermek az áthelyezése kezdetétől, rajtuk kívül további 3 gyermeknél is előfordult több,

jellemzően rövidebb időtartamú engedély nélküli távollét –, 1 fő fiú gyermek pedig engedélyezetten van tartósan távol az intézményből, mivel szenvedélybetegsége miatt – saját elhatározásából – bentlakásos rehabilitációs intézeti ellátásban vesz részt. Mindemellett az iskolai őszi szünetre tekintettel gyámi engedéllyel többen több napra hazalátogattak családjukhoz (illetve egy fő nem folyamatosan szökésben lévőként számontartva, de az átdó fűzet bejegyzése szerint a látogatáskor – és azt megelőzően is – szökés miatt volt távol), így mindössze 4 fő gyermek tartózkodott a Lakásotthonban (1 lány és 3 fiú).

Az Nmr. alapján a lakásotthonban elhelyezhető maximum 12 fő gyermek között egyidejűleg legfeljebb 1 fő kettős szükségletű, 1 fő speciális szükségletű vagy 4 fő különleges szükségletű gyermek látható el.² (Ettől kizárólag az érintett gyermekek érdekében lehet eltérni. Kettős szükségletű, speciális szükségletű, különleges szükségletű gyermek elhelyezése esetén a csoport létszáma csökkenthető.)

A gyermekek ellátási szükséglete kapcsán a Szakmai Program leírja, hogy „a gyermekvédelmi szakellátásba kerülők közel fele normál szükségletű gyermek/ fiatal”, akik „normál pedagógiai eszközök, módszerek alkalmazásával jól kezelhetőek, fejleszhetőek”. A szakmai egység alapidokumentuma értelmében a Lakásotthon alkalmas különleges ellátást igénylő gyermekek ellátására is, ennek körében „a sajátos nevelési igényű – kivéve középsúlyos értelmi fogyatékos – és a tartósan beteg nevelésbe vettek” gondoskodására, amely során biztosítani tudják részükre a képességeiknek megfelelő köznevelési intézmény igénybevételét. Ezen túlmenően pszichológus és – „a részképességekben található hiányok pótlásában, hátrányok leküzdésében” – fejlesztőpedagógus segíti az érintett gyermekeket. A Szakmai program a különleges ellátási szükségletű gyermekek ellátása kapcsán ugyanakkor hangsúlyozza, hogy „tartósan beteg gyermekek esetében befogadásra akkor kerülhet sor, ha ellátásuk nem igényel különleges egészségügyi ismereteket, tudást”. A normál és a fentiek szerint különleges ellátási szükségletű gyermekek mellett a Lakásotthon „befogadja a speciális ellátási szükségletű gyermeket, ha a speciális szükséglet ellátása a Vármegyei, illetve az Országos Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság szakmai véleménye alapján lakásotthoni keretek közt (...) megoldható”. A szakmai működési dokumentum ezzel együtt kiemeli, hogy „a speciális ellátási szükségletű gyermekek integrált nevelésének lehetősége a lakásotthonban korlátozott”. Mindazonáltal összességében is óvatos vállalást fogalmaz meg a normál szükségletű gyermekek és a különleges vagy speciális ellátást igénylő, illetve a kettős szükségletű gyermekek együttes elhelyezése kapcsán. A gyermekekről szolgáltatott adatok alapján az elhelyezett 10 főből 5 fő normál ellátást, 4 fő különleges ellátást igényel, 1 fő pedig kettős szükséglettel rendelkezik.

A tájékoztatásnyújtás alkalmával a gyermekekért folytatott nevelő munka során szem előtt tartott alapelvek közül a személyes gondoskodást végző szakember többször is hangsúlyozta a következetesség, a fokozatosság, az egyéni bánásmód gyakorlásának kiemelt szerepét, mindezzel összefüggésben alkalmazott módszerként pedig a biztonságos, elfogadó

---

² A Gyvt. 53. § (2) bekezdése szerint:

Az otthont nyújtó ellátás keretében

- különleges ellátást kell biztosítani a tartósan beteg, a fogyatékos, a három év alatti gyermek számára;
- speciális ellátást kell biztosítani a súlyos személyiségfejlődési, érzelmi élet- és impulzuskontroll-zavarokkal küzdő, illetve súlyos pszichotikus vagy neurotikus tüneteket mutató gyermek (a továbbiakban együtt: súlyos pszichés tüneteket mutató gyermek), a súlyos magatartási és beilleszkedési zavarokat vagy súlyos antiszociális viselkedésmódot tanúsító gyermek (a továbbiakban együtt: súlyos disszociális tüneteket mutató gyermek), az alkohol, drog és egyéb pszichoaktív szert használó gyermek (a továbbiakban: pszichoaktív szert használó gyermek), a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló törvényben meghatározott szexuális szolgáltatásra felajánkozás tilalmát megszegő gyermek (a továbbiakban: emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek) számára;
- különleges és speciális ellátást együttesen kell biztosítani a különleges és speciális szükségletet egyidejűleg mutató gyermek (a továbbiakban: kettős szükségletű gyermek) számára.

léggör és a bizalmi kapcsolat megteremtésének, az egyértelmű és teljesíthető szabályok megalkotásának, betartásának, betartatásának fontosságát, a szervezett napi életvitel kialakításának és fenntartásának, a gyermekekre való folyamatos odafigyelésnek, az egyéni és csoportos beszélgetéseknek, a pozitív énkép erősítésének, valamint a közös élmények szerzésének jelentőségét.

Az előzőekben leírt nehéz kiindulási helyzetből, a sokféle hátránnyal, nehézséggel küzdő gyermekekkel – valószínűsítetten a fenti elvek és módszerek követésének is köszönhetően – elért eredményként fogalmazta meg a nevelő, hogy – a szökés miatt tartósan távol lévők kivételével – a gyermekek rendszeresen járnak iskolába, sőt van, aki a szakmatanulás mellett végzett diákmunka keretében megszerzett jövedelme megtakarításával készül az önálló életre.

A szabadidő hasznos eltöltése, a közös élmények gyűjtése és ezen keresztül a közösségépítés érdekében igyekeznek sok és változatos programot – köztük kirándulás a környéken, illetve távolabbi településen (például a Fővárosban), színházlátogatás, múzeumlátogatás – biztosítani a gyerekeknek. A soron következő havi programtervből a gyermekek szavazata, választása alapján valósulnak meg a felkínált tevékenységek.

A gyermekek a Lakásotthonban teljes körű ellátásban részesülnek, amely a lakhatáson túl kiterjed az ételmezés, a ruházkodás, a tisztálkodási szerek és eszközök, a tanszerek, a szabadidős- és sporteszközök, a zsebpénz biztosítására, valamint a fejlődésüket elősegítő, életkoruknak, egészségi állapotának és egyéb szükségleteiknek megfelelő – az Nmr. 83–84. §-ában meghatározott – nevelésre, gondozásra.

Az étkezés kapcsán a nevelő elmondta, hogy iskolaidőben alapvetően a köznevelési intézményben ebédelnek a gyermekek, de ilyenkor is heti 3 alkalommal főznek vacsorára meleg ételt. Mivel a látogatás napja az őszi szünetre esett, a hirdetőtáblára és a nevelői szobában kifüggesztett heti étlap napi ötszöri étkezést tartalmazott. (A diákmunkára indulók szendvicset készítettek maguknak.)

A Lakásotthon életét a házirend és a napirend szabályai szerint szervezik. Igyekeznek bevonni a gyermekeket a napi ellátásukkal kapcsolatos tevékenységekbe. Az otthoni és az iskolai teljesítményt az egyéni motiváció fenntartása, illetve erősítése, valamint a társak aktivizálása érdekében – a szóbeli elismerésen túl – különféle jutalmakkal, pluszjuttatásokkal (a kötelező összegzen felül magasabb zsebpénz, tárgyjutalom, kimenő hosszabb ideig való engedélyezése) díjazták.

4. Személyi feltételek

A gyermekek ellátása érdekében végzett szociális segítő és pedagógiai munka eredményességét, az általánosságban kitűzött, továbbá az egyes gyermekekre vonatkozóan a gondozási-nevelési tervekben megfogalmazott célok, feladatok elérését, teljesítését megnehezítik a személyi feltételeket tartósan, illetve visszatérően érintő problémák, hiányosságok, úgymint a magas fluktuáció, a létszámihiány, a dolgozó(k) megfelelő szakképesítésének hiánya.

Az Nmr. 1. számú mellékletében meghatározott szakmai létszám irányszámoknak és létszámminimum normáknak megfelelően a Lakásotthon engedélyezett álláshelyeinek száma 5, azonban az 1 fő nevelő, 1 fő gyermekvédelmi asszisztens és 3 fő gyermekfelügyelő munkakörből a látogatás időpontjában is betöltetlen volt 1 gyermekfelügyelői státusz. A tájékoztatás szerint a 3 gyermekfelügyelőből távozott 1 fő elmenetelésnek közvetlen kiváltó oka a gyermekvédelemben dolgozók kifogástalan életvitelének kötelező vizsgálata volt, melynek lefolytatása érdekében az érintett személy nem fogadta el az együttműködést.

Az Nmr. 2. számú mellékletében rögzített képesítési előírásoknak megfelelő végzettséggel és komoly szakmai tapasztalattal rendelkező nevelő munkáját segítő gyermekvédelmi asszisztens érettségi vizsgát követően szerzett kisgyermeknevelő (OKJ) képesítéssel rendelkezik (illetve a szóbeli tájékoztatás során elhangzott, hogy jelenleg felsőfokú gyógypedagógiai képzésben vesz részt), az alkalmazott két gyermekfelügyelő egyike óvodai dajka (OKJ) végzettséggel bír, a másik dolgozó pedig jelenleg folytat tanulmányokat ugyancsak dajka képesítés (OKJ) megszerzése érdekében (meglévő végzettsége vendéglátó üzletvezető).

5. Tárgyi feltételek - a gyermekek elhelyezési, a dolgozók munkavégzési körülményei

A lakásotthon épülete kétszintes, tetőtérbeépítéses családi ház, kerítéssel körül vett udvarral. Az ingatlan része a garázs, amely jelenleg élelmiszerraktárként funkcionál. Az épület utcafront felőli oldalán, a garázstól jobbra található a lépcsős, fedett bejárat, amely körül (és a garázsajtó körül is) több helyen lehullott a vakolat. Időszerű a lakóingatlan homlokzatának, az ablakkeretek, ablakok felújító festése. Hiányosságot, felújítási, illetve – a meglévő tér bővítésére irányuló – átalakítási, építési munkálatokra vonatkozó igényt ugyanakkor kifejezetten az épület belső kialakítása kapcsán fogalmaztak meg a dolgozók.

A házba belépve rögtön balra helyezkedik el a nevelői szoba és egyúttal elsősegélynyújtó helyiség, amely rendkívül kis alapterületű, a legalapvetőbb berendezési tárgyak (egy íróasztal és irodai szék, iratszekrény, további egy asztalmagasságú szekrény, kettő kisebb fali polc szekrény, cipőtartó) mellett is túlszűfolt, nem alkalmas négy szemközti, különösen nem több személy részvételével történő beszélgetésre, illetve megbeszélésre. A munkatársak itt végzik az adminisztrációs feladataikat, tárolják a neveltekre vonatkozó dokumentumokat, a gyógyszerkészletet és a feladatvégzés jellegéből adódóan szükséges saját ruházatukat (váltóruha), egyéb tárgyaikat, magukkal hordott értékeiket.

A munkavégzési feltételek másik hiányosságaként emelték ki, hogy nincs külön illemhely a dolgozók részére.

Közvetlenül a nevelői szoba mellett van a földszinti fürdőszoba illemhellyel, amely alapvetően az alsó, lányok részére kialakított lakószobához tartozik, ugyanakkor más lehetőség híján ezt használják a 12 órás műszakban – az átadó füzet bejegyzése alapján esetenként két egymást követő szolgálatot, azaz folyamatában 24 órás feladatvégzést ellátó – foglalkoztatott szakmai stáb tagjai is.

A földszinti lakószoba három ágyas, a látogatás idején (illetve időszakában) a 4 fő lány lakóból azonban csak egy fő tartózkodott az otthonban.

A földszinti közlekedő az étkezőbe ér, innen nyílik a nappali, a konyha a hozzá tartozó kis kamrával, a tetőtérbe vezető lépcsőfeljárattal és egy terasz. A közlekedő falát borító lambéria több helyen töredezett. A nappali a tinédzserkorú gyermekek számára viszonyítva – különösen, akárcsak a jelen lévő, aktuálisan róluk gondoskodó, velük foglalkozó munkatársakat is figyelembe véve – nem eléggé tágas. A nevelő elmondása szerint építészeti szempontból viszonylag egyszerűen megoldható lenne a jelenlegi alapterület megnövelése, egyúttal nagyobb ablak beépítésével, mivel az egyébként megfelelően bútorozott, jól felszerelt helyiség nappal is olyan sötét, hogy villanyt kell kapcsolniuk.

Az étkező szintén nagyon szűkös, mindössze egy hatszemélyes asztal székekkel fér el benne. Ennek kapcsán elhangzott, hogy ünnepek alkalmával (születésnapok, karácsony), ha a tartósan szökésben lévőket nem számítják, akkor sem fér el minden gyermek, és a dolgozókkal történő – az otthon helyettesítő ellátás céljainak megvalósulását szolgáló – közös étkezésekre sincs mód. Emellett a helyiség alapfunkcióján túl – egyéb megfelelő lehetőség hiányában – a fejlesztőpedagógus, illetve a nevelő, gyermekfelügyelő itt tanul, foglalkozik a gyerekekkel.

A fedetlen, udvarra néző teraszt nem tudják kihasználni, amennyiben azonban zárt lenne, négy szemközti beszélgetésre, foglalkozásra félrevonulásra alkalmas helyiségként lehetne igénybe venni.

A tetőn három szoba van, 2 háromágyas, melyből az egyik a látogatás idején lezárt, használaton kívüli volt és egy kétágyas szoba. A felső szint további helyiségei: fürdőszoba illemhellyel és egy kisebb tároló helyiség, amelyben a tisztálkodáshoz használt szereket és eszközöket tartják. A lakószobákban – a földszinten is – minden gyermek részére rendelkezésre áll záható szekrény, éjjeliszekrény, íróasztal. Mindezzel együtt a házban rend és tisztaság volt.

A házhoz pince tartozik, azonban a penész és a doh miatt korlátozottan használható. Az épületet körülvevő füves udvart fák gazdagítják, ideális környezetet teremtve a gyermekek számára a kinti pihenéshez, időtöltéshez.

Az otthont nyújtó szakellátás feladatainak megfelelő ellátása érdekében a dolgozók munkavégzésének támogatását hatékonyan növelhetné munkaruha biztosítása, amely a lakásotthon munkatársának elmondás alapján nem biztosított. Konkrétan fogalmazódott meg például a konyhai kötény igénye.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosának feladat- és hatáskörét, és az ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 1. § (2) bekezdés a) pontja értelmében az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak védelmére. Az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszasság megszüntetése érdekében *hivatalból eljárást* folytathat. A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszasság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat.

Az Ajbt. 18. § (2) bekezdés a) pontja szerint az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerv közszolgáltatást végző szervnek minősül. A Gyvt. 5. § g) pontja szerint a gyermekjóléti és a gyermekvédelmi szolgáltató tevékenység a gyermekjóléti alapellátás, illetve a gyermekvédelmi szakellátás keretében végzett tevékenység, függetlenül a feladatellátás törvényben nevesített formájától és módjától; a szolgáltató tevékenység célja a gyermekjólétnak, azaz a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, személyi, vagyoni és egyéb jogainak biztosítása.

A Gyvt. 95. §-a alapján az állam fenntartói feladatainak ellátására a Kormány rendeletében kijelölt szerv a törvényben foglaltak szerint biztosítja az otthont nyújtó ellátást, az utógondozói ellátást és a területi gyermekvédelmi szakszolgáltatást.

Mindebből következően a gyermekvédelmi szakellátás intézményei közszolgáltatást végeznek, így tevékenységük vizsgálatára kiterjed a hatásköröm.

II. A vizsgált alapjogok és elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi

megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

A jelentés megállapításaival összefüggésben ismételten hivatkozom arra, hogy az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege az Alaptörvény Negyedik Módosításának hatályba lépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek ellentétesek volnának a korábbi alkotmányunk szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően.

Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozataiban, azok indokolásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket.

1. *Az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdése alapján minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez, Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja. Az Alaptörvény a személyiség kibontakoztatásának, a tájékozott és felelős polgárrá válásnak az egyik alapvető feltételeként valamennyi magyar állampolgár jogát elismeri a műveltség megszerzésére törekvéshez. E jog érvényesítése szükségszerűen állami cselekvést igényel: az állam az elengedhetetlenül fontos ismeretek megszerzését, a gyermekek megfelelő fejlődését többek között az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú oktatással biztosítja. Az Alaptörvény szerint az ismeretbővítés, a magasabb szintű szakmai, tudományos oktatásban való részvételhez kellő tanulás lehetőségét a középfokú oktatás korlátozásmentes és ingyenes elérhetőségével ösztönzi.*

2. *A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti. A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam kötelességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az objektív intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki: az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapjogainak előmozdítása, érvényesülése, védelme érdekében.*

Ezt az alaptételt megtaláljuk az Egyezmény preambulumban is, amely rögzíti, hogy a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése

után egyaránt. Az Egyezmény 1991-től a magyar belső jog részévé vált, részes államaként Magyarország kötelezettséget vállalt a gyermekkel foglalkozó, védelmét biztosító intézmények létesítésére, valamint ezen intézményekben a jogszabályoknak megfelelő szakmai létszám, szakértelem, biztonság, az egészséges környezetet biztosítására. Az Egyezmény minden gyermekekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárásra, döntésre kötelez. Az Egyezmény 20. cikk 1. pontja a családi környezetétől ideiglenesen vagy véglegesen megfosztott gyermek védelmére és segítségére vonatkozó állami kötelezettséget rögzíti.

III. Az ügy érdemében

1. A tárgyi működési feltételek biztosítása tekintetében

Az Nmr.125. § (1)-(2) bekezdése értelmében a lakásotthon olyan gyermekotthon, ahol önálló lakásban vagy családi házban történik a gondozott gyermek, fiatal felnőtt elhelyezése. A lakásotthonban legfeljebb 12 gondozott gyermek, fiatal felnőtt helyezhető el. Az Nmr. 125. § (3) bekezdése értelmében a lakásotthonban a gyermekek elhelyezésére szolgáló lakóterre a 124. § (4) bekezdésében foglaltak, a munkatársak számára rendelkezésre álló önálló helyiségre a 124. § (7) bekezdésében foglaltak az irányadók.

Az Nmr. rendelet 124. § (4) bekezdése alapján a lakásotthonban a csoport számára önálló lakóteret kell biztosítani, amely hálósobákból, közös nappali szobából, konyha/étkezőből, valamint fürdőszobából és nemenkénti illemhelyekből áll, továbbá a mindennapi életvitelhez szükséges bútorokkal, berendezési tárgyakkal, eszközökkel felszerelt. Egy hálósobában legfeljebb 4 gondozott gyermek helyezhető el.

A Lakásotthon a hivatkozott jogszabályi előírásnak eleget tesz, azonban ezzel együtt számos hiányosság állapítható meg. A helyszíni bejárás tapasztalatai szerint a Lakásotthont sok tekintetben korszerűtlen elrendezés és az „elhasználódás” jellemzi.

A nevelő által jelzett infrastruktúrális problémák a következők: nevelők részére nincs elkülönült mellékhelyiség, a körülbelül 3m² méretű nevelői szoba kialakítása pedig nem alkalmas a többféle, jogszabályban meghatározott, illetve a munkavégzés jellegéből adódó többféle funkció – úgymint adminisztrációs tevékenység, dokumentum őrzés, öltöző, szakmai megbeszélés, illetve egyéni beszélgetés folytatása – helyszíneként. Az otthont nyújtó ellátás feladatellátása során a dolgozók kényelmes munkavégzéséhez hozzájáruló, a saját ruházatát védő, kímélő eszköz a munkaruha, amelynek biztosítására – az Nmr. 3. § (6) bekezdése alapján – köteles a munkáltató.

A földszinti közlekedő lambériája (fa borítás) hiányos, megrongálódott, következképpen veszélyes. A nappali szoba alapterülete kicsi, a helyiség sötét, azonban mindez orvosolható egy fal és egy nyílászáró át-, illetve beépítésével/cseréjével. A földszinten található nyitott terasz beépítése pedig lehetővé tenné további funkcionális helyiség kialakítását, jellemzően egyéni segítő beszélgetések folytatásához, valamint foglalkoztatási, kapcsolattartási helyiség céljára. Ugyancsak fontos lenne a pince vizesedésének, penészesedésének megszüntetése tekintve, hogy az ételkészítés és egyéb szükséges tárgy/eszköz/ruha, például az ellátottak átmenetileg használaton kívüli személyes tárgyainak (a tapasztaltak szerint jellemzően ruházat) tárolására, megőrzésére ez idő szerint alkalmatlan.

Korábbi ombudsmani jelentések a gyermekotthonok, lakásotthonok helyszíni vizsgálatai során több gyermekotthon tárgyi feltételei tekintetében is hiányosságokat állapított meg.³ Ezúttal is szükséges felhívni a figyelmet arra, hogy az állam alapvető alkotmányos és

³ Lásd pl. az AJB-307/2019. számú, az AJB-125/2021. számú, és az AJB-3632/2023. számú jelentéseket.

*nemzetközi jogi kötelezettsége, hogy az általa, az intézményein keresztül biztosított gondoskodásban nyújtott ellátás keretében a saját családjukból kiemelt, vagy egyéb módon kikerülő gyermekek helyzetét jobbá és élhetőbbé tegye annál, mint amit saját családjuk biztosítani tudott a számukra. Álláspontom változatlan a tekintetben, hogy szembe megy az Egyezményben vállalt kötelezettségekkel, ha a családjukból kiemelt, az állam gondoskodásában lévő gyermekek olyan körülmények között kénytelenek élni, amelyek nem jobbak, adott esetben még rosszabbak is, mint azon körülmények, ahonnan kiemelték őket. Az ilyen gyakorlat ugyanis sérti az Egyezmény 20. cikkben deklarált, a családi környezetétől megfosztott gyermek jogát az állam különleges védelmére és segítségére.*⁴

Mindebből következően megállapítom, hogy a Lakásotthon állapotromlása, hiányos tárgyi körülményei alkalmasak arra, hogy az érintett gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszasságot okozzanak.

2. A létszámadatok vonatkozásában

2.1 A gondozott gyermekek száma

A lakásotthonok elhelyezési feltételeiről az Nmr. 124. § (1) bekezdése, a 125. § (1)-(2) bekezdései szerint a *gyermekotthonnak* legalább 12, de legfeljebb 48 fő gyermek ellátására alkalmasnak kell lennie. A *lakásotthon* olyan gyermekotthon, ahol önálló lakásban vagy családi házban történik a gondozott gyermek, fiatal felnőtt elhelyezése. *A lakásotthonban legfeljebb 12 gondozott gyermek, fiatal felnőtt helyezhető el.*

A vezető tájékoztatása szerint a 11 engedélyezett férőhellyel rendelkező Lakásotthon jelenleg 10 fő gyermek számára kijelölt gondozási hely. A látogatás idején 3 gyermek engedély nélkül volt távol – ketten hosszabb ideje –, 1 fő gyermek bentlakásos rehabilitációs intézeti ellátásban van, 2 fő gyermek pedig az őszi szünetre tekintettel kapcsolattartás céljából elutazott családjához, így összesen 4 gyermek tartózkodott a szolgáltatási helyen a látogatáskor.

Mindezek alapján megállapítom, hogy *a Lakásotthonban gondozott gyermekek száma a jogszabályi rendelkezéseknek megfelel.*

2.2. A Lakásotthon személyi feltételei kapcsán

A lakásotthon szakmai irányzásait és létszám minimum normáit az Nmr. 1. számú mellékletének II. 2/a pontja tartalmazza. Eszerint a lakásotthonban 1 fő nevelőt, 1 fő gyermekvédelmi asszisztent, 3 fő gyermekfelügyelőt kell alkalmazni, azzal, hogy ha a nevelők száma magasabb, a gyermekfelügyelők és a gyermekvédelmi asszisztensek száma csökkenthető, de a csoportonként alkalmazott szakdolgozók száma 5 fő alá nem csökkenhet.

A feladatvégzéshez adott egyidejű dolgozói jelenlét kapcsán a nevelő elmondta, hogy esetenként a nappali műszak során is csak 1 felnőtt tartózkodik a házban lévő gyermekekkel, mivel a többi munkatárs más feladatot lát el (például a nevelő felkeresi valamely gyermek iskoláját, orvosi ellátásra kísér gyermeket, pénzügyi elszámolásra vagy egyéb hivatalos feladatvégzésre megy a központi telephelyre vagy székhelyre). Ilyenkor, aki a Lakásotthonban van, egyszemélyben és egyidőben felügyeli az otthon tartózkodókat, megszervezi, irányítja, segíti tevékenységeiket (például szabadidő, tanulás, háztartási munkákban részvétel terén), emellett maga is aktívan részt vesz, közreműködik azokban, illetve a háztartási munkák egy részét (például főzés) jellemzően a szakdolgozók végzik. A megszakítás nélküli, folyamatos működés keretében az éjszakai műszak idejére pedig mindig 1 fő beosztására van lehetőség.

---

⁴ Lásd az AJB-307/2019. számú jelentést.

A jelen lévő dolgozói létszámnak, illetve a szakemberi kompetenciának jelentősége van abban a tekintetben is, hogy a gondozott gyermekek viselkedési zavaraiából, magatartási problémáiból következően gyakran adódnak komoly szakmai felkészültséget igénylő, helyben és azonnal intézkedést, adekvát reagálást igénylő szituációk, melyek jelentős pszichés megterhelést jelentenek a dolgozóknak, ráadásul előfordul, hogy fizikailag is veszélyeztetve érzik magukat⁵.

Az 1. számú Gyermekotthoni szakmai egységhez rendelt, meghatározott rendszerességgel, illetve szükség szerint támogatja a munkát pszichológus és fejlesztőpedagógus szakember. A pszichológus a júniustól kezdődő időszak alatt 3 alkalommal kereste fel a gyerekeket és tartott részükre egyéni, valamint csoportfoglalkozást, a fejlesztőpedagógus hetente 1 alkalommal nyújt segítséget a tanulási nehézséggel küzdő gyermekek fejlesztésében, felzárkóztatásában.

Az érintett szolgáltatási hely munkaközösségét és napi működését helyben irányító nevelő szóbeli tájékoztatása és az 1. számú Gyermekotthoni szakmai egység gyermekotthon vezetőjének írásban tett adatközlése, továbbá a Gyermekvédelmi Központ Szervezeti és Működési Szabályzatában meghatározottak alapján a gyermekek ellátását végző alkalmazotti létszám a Lakásotthonban nem felel meg a fenti jogszabályi rendelkezéseknek. A betöltetlen gyermekfelügyelői munkakör következtében több feladat, teher hárul a meglévő munkatársi kollektívára, amely magában hordozza az egyéni gondozási-nevelési tervben foglalt célkitűzések, feladatok, egyúttal a szakmai előírások és jogszabályok nem megfelelő teljesítésének, valamint a jelenlegi foglalkoztatottak kiegészésének, pályaelhagyásának veszélyét.

A lakásotthonokra vonatkozóan meghatározott munkakörökben foglalkoztatott dolgozók (nevelő, gyermekvédelmi asszisztens, gyermekfelügyelő) *képesítési előírásait* az Nmr. 2. számú melléklete II. részének II.2. pontja tartalmazza.

A Nagyerdő Lakásotthon nevelője a jogszabálynak megfelelő, felsőfokú szociális szakképzettséggel rendelkezik.

A gyermekvédelmi asszisztens képesítése – érettségi vizsgát követően szerzett – kisgyermeknevelő (OKJ), melyet a jogszabály elfogadható végzettségként a gyermekfelügyelő munkakör tekintetében rögzít. Ugyanakkor az asszisztens feladatai – az SzMSz alapján – részben megegyeznek a gyermekfelügyelő feladataival (emellett a nevelő távollétében átveszi a szervezési és irányítási feladatokat is). A szükséges tudás, egyéb kompetenciák kapcsán fontos körülmény, hogy a gyermekvédelmi asszisztens munkakört betöltő munkatárs – a helyszínen kapott információk szerint – jelenleg felsőfokú gyógypedagógiai tanulmányokat folytat.

A látogatás idején a gyermekfelügyelő munkakörben alkalmazott 2 fő munkavállaló egyike óvodai dajka (OKJ), közvetlen kollégája pedig ugyanezen képesítés megszerzése érdekében éppen oktatásban vesz részt. Az Nmr. szerint a gyermekotthonban, lakásotthonban a gyermekfelügyelő munkakör betölthető dajka/óvodai dajka (OKJ) végzettséggel, annak tükrében is, hogy a gyermekvédelmi gondoskodás előzményeként számos traumát elszenvedett gyermekek a kamaszkorral egy természetes fejlődési krízis szakaszába lépnek (autoritás-krízis, identitás-krízis), amely felerősítheti, illetve a megosztott tapasztalatok alapján fel is erősíti a

---

⁵ A neveltek felnőttekkel szembeni viselkedése kapcsán a nevelő elmondta, hogy a gyermekek szinte naponta „vádolják” valamivel a gyámjuknál a dolgozók valamelyikét, ezért saját védelmük érdekében is minden szabályszerű megnyilvánulást, konfliktust, fegyelmézést, egyéb rendkívüli eseményt, különösen az észlelt bántalmazást vagy annak lehetőségével fenyegető helyzetet dokumentálnak az átadó füzetben és követik a bántalmazási esetek kivizsgálására, kezelésére vonatkozó módszertant is. Legutóbb ilyen helyzetet a Hivatal látogatását közvetlenül megelőző napokban történt: az egyik gondozott hosszan tartó verbális agresszója következtében (órák hosszát ordított a dolgozóval) az éjszakai felügyeletre beosztott munkatárs fenyegetettségében segítségül hívta a településen lakó nevelőt.

korábbi megrázkódtatások következtében jellemzően kialakult magatartási problémákat, deviáns tüneteket.

A képesítési előírásoknak való megfelelés megítélése szempontjából lényeges jogszabályi rendelkezés, hogy a meghatározott képzettség megléte alól felmentés adható abban az esetben, ha a közalkalmazott a képesítés megszerzése érdekében már oktatásban vesz részt, vagy az adott munkakörre nem áll rendelkezésre olyan – a képesítési előírásoknak megfelelő képesítésű – személy, aki az adott munkakörre kinevezhető lenne és a közalkalmazott vállalja a képesítés megszerzését. A képesítési előírás alól a felmentést a munkáltatói jogkör gyakorlója határozott időre, a gyermekvédelmi asszisztens és gyermekfelügyelő munkakörökben legfeljebb négy évre adhatja meg (257/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvénynek a szociális, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ágazatban történő végrehajtásáról; 10. §).

A személyes gondoskodást végző személyek továbbképzéséről és a szociális szakvizsgáról szóló 9/2000. (VIII. 4.) SzCsM rendelet 1. § (2) bekezdése értelmében a személyes gondoskodást végző személy – kevés, jogszabályban meghatározott kivétellel – folyamatos szakmai továbbképzésben köteles részt venni.⁶

A legutóbbi továbbképzési programon történő részvétel időpontjára, témájára vonatkozó utólagos adatkérés üresen hagyott válasza és a látogatáson elhangzottak alapján az eltelt időszakban nem adódott lehetőség a továbbképzésre kötelezett, illetve a továbbképzésre nem kötelezett szakdolgozók számára sem, hogy a napi feladatellátást eredményesebbé, hatékonyabbá, könnyebbé tevő kompetenciák fejlesztésében ilyen módon támogatást kapjanak.

Több korábbi ombudsmani jelentés⁷ rögzítette a vizsgált gyermekotthonokban tapasztalt folyamatos fluktuációt, az álláshelyre jelentkező személyek felkészültségének, illetve szakképzettségének hiányát, továbbá, hogy az intézményekben a meghirdetett álláshelyek betöltése egyre nagyobb gondot jelent. A korábbi jelentésekben rögzített megállapításokat jelen látogatás is megerősítette.

Összességében megállapítom, hogy a Lakásotthon esetében nem teljesül a jogszabályi létszámkövetelmény, a betöltetlen gyermekfelügyelői pozícióból adódó létszámdeficit pedig alkalmas arra, hogy az itt élő gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggésben visszásságot okozzon. Emellett – különösen – az ellátotti csoporthoz kapcsolódó speciális ismereteket, módszereket nyújtó továbbképzési programokon történő részvétel hiánya – amely részben összefügg a megszakítás nélkül, folyamatos munkarendben működő szolgáltató létszámhiányával, amely körülményen túlmenően meg kell oldani a munkából bármely okból (rendes szabadság, betegség, képzésben részvétel) távol lévő foglalkoztatott helyettesítését is – ugyancsak a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggően visszásság veszélyét hordozza magában.

3. A tankötelezettség és a gyermekek oktatáshoz fűződő jogának érvényesülése tekintetében

---

⁶ A továbbképzési időszak kezdete a személyes gondoskodást nyújtó személy foglalkoztatása megkezdésének napja. Ha a képesítéshez kötött tevékenységet közalkalmazotti jogviszonyban végző személy a képesítési előírásnak megfelelő szakképesítést a foglalkoztatása megkezdését követően szerzi meg, továbbképzési időszakának kezdete a szakképesítés megszerzésének napja. A továbbképzésre kötelezettnek a továbbképzési pontok legalább 20%-a kötelező továbbképzéssel (teljes ágazat tekintetében lényeges alapkompenciák), minimum 40% munkakörhöz kötött továbbképzéssel (adott munkakörhöz, ellátotti csoporthoz kapcsolódó speciális, módszerspecifikus ismeretek) és maximum 40% választható továbbképzéssel (egyéni érdeklődés alapján önismeret, egyéni kompetenciák, illetve speciális ismeretek fejlesztése) teljesíthető.

⁷ Lásd az AJB-299/2019. számú és AJB-307/2019. számú jelentéseket.

A gyermekek tankötelezettségéről az Nkt. 45. § (1) bekezdése rendelkezik: Magyarországon – az e törvényben meghatározottak alapján – minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni. Az Nkt. 45. § (3) bekezdése szerint a tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló a 16. életévét betölti. Az NM rendelet 84. § (4) bekezdés ad) pontja alapján az ellátást nyújtó gondoskodik arról, hogy a gondozott gyermek hozzájusson a korának és képességeinek megfelelő oktatáshoz, szakképzéshez, továbbá a tanulmányi lemaradásai megszüntetéséhez szükséges segítséghez, illetve azokhoz a feltételekhez, amelyek biztosítják tehetsége, képességei megfelelő kibontakoztatását.

A helyszíni látogatáson előadott információk alapján a Lakásotthonban élő minden gyermek – az engedély nélkül távol levők kivételével – eleget tesz tankötelezettségének, a gyermekvédelmi intézmény megfelelően gondoskodik az általános, vagy középiskolába járás feltételeinek megteremtéséről.

A gyermekek iskolai beilleszkedése, a lemorzsolódás megelőzése és a tanulmányok eredményes, lehetőség szerint szakmaszerzést eredményező befejezése érdekében a nevelő intenzíven tartja a kapcsolatot az egyes gyermekek tanintézményével, pedagógusaival.

A gyermekvédelemben eltöltött évtizedek tapasztalatai alapján a nevelő megosztotta azon álláspontját, amely szerint az oktatási rendszer jelenlegi működése, benne sok esetben a pedagógusok szakmai felkészültsége, nem segíti elő a gyermekvédelmi gondoskodásban élők sikeres iskolai pályáját. Meglátása szerint – az esetek legnagyobb részében fennálló tanulási, magatartási problémák, komoly tanulmányi lemaradások, traumatizáltság, egyéb hátrányok miatt – meg kellene oldani számukra a kisebb lépésekben történő haladás, a valódi felzárkóztatás, tantárgyi korrekció, a több egyéni fejlesztés és segítségnyújtás lehetőségét. Az iskolai éveket követően pedig megfogalmazása alapján úgynevezett védett munkahelyre lenne szükségük, ezzel is támogatva sikeres társadalmi beilleszkedésüket, egzisztenciájuk megteremtését, amely révén nagyobb eséllyel megelőzhetővé válna – a „kinőtt” gyermekvédelmet követően – a szociális (egészségügyi) ellátórendszerbe kerülésük, illetve ragadásuk, azaz megélt sorsuk „újratermelése”.

IV. A látogatás tapasztalatainak összegzése

Tevékenységem során különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával megkülönböztetett figyelmet fordítok a gyermekek jogainak védelmére.

A látogatásom során személyesen győződhettem meg a Lakásotthonban dolgozók elhivatottságáról. A gyermekek részére biztosított ellátás köréből kiemelem a tankötelezettség teljesítése érdekében végzett nevelési munkát, ennek részeként a gyermekek iskolai előmenetelének figyelemmel kísérését, a tanulmányokban, illetve a tanulási nehézségek leküzdésében történő segítségnyújtást, az általános iskolai tanulmányokat követően a szakképzésben való részvétel, a diákmunka vállalásának, ezeken keresztül pedig az önálló életvitelre történő felkészítésnek az elősegítését, továbbá a szabadidő hasznos és tartalmas eltöltésére irányuló, ilyen módon is a gyermekek fejlődését, magatartásuk, személyiségük korrekcióját szolgáló programok szervezését.

A fentiek ellenére nem tekinthetünk el mindazon tárgyi és személyi körülményektől, amelyek nagymértékben megnehezítik a Lakásotthonban folyó munkát, és alkalmasak arra, hogy veszélyeztessék a Lakásotthonban élő gyermekek jogait. A megfelelő végzettségű és elhivatottságú munkaerő hiánya, és a Lakásotthonban tapasztalt területi szűkösség megoldandó feladatot jelentenek a jövőre nézve.

A gyermekek nevelése, gondozása érdekében a Lakásotthon munkatársai szorosan együttműködnek a gyermekvédelmi gyámokkal és lehetőség szerint a gyermekek szüleivel, családjával. Van olyan gondozott ahol egyáltalán nincs családi kapcsolat, sajnos előfordul

olyan eset is, hogy a szülő elutasító, de ahol van esély a megromlott hozzátartozói viszony helyreállítására, minden rendelkezésre álló eszközzel támogatják. A kapcsolat ápolása lehetséges személyes formában (gondozási helyen vagy a gyermek elvitelével), telefonon, levélben, csomagküldéssel.

Mindezekre tekintettel köszönöm a Lakásotthon valamennyi alkalmazottjának a gyermekvédelemben való elkötelezett helytállásukat és a gyermekek jogainak biztosítása érdekében tett erőfeszítéseiket, amellyel a gyermekek családja helyett, az állami felelősségvállalás keretében biztosítják a gyermekek életkorának megfelelően a gyermekek felnőtté válásához szükséges feltételeket.

Intézkedéseim

A jelentésben a feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásság megszüntetése és jövőbeli bekövetkezésének megelőzése érdekében az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján *felkérem* a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság vezetőjét, hogy fenntartóként – lehetőségein belül – gondoskodjon

- a szakszerű, a jogszabályoknak megfelelő működést érintő személyi feltételek biztosításáról;
- a Lakásotthon jelenlegi tárgyi feltételei, ellátottsága hiányosságainak javításáról.

Budapest, 2024. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos